



Brīvība nebrīvībā un nebrīvība brīvībā

2021. gada 15. decembris

Saruna Gaismas pilī: Pretestība un Latvijas Republikas valstiskums. Vakar. Šodien. Rīt.

Dr. phil. Skaidrīte Lasmāne
LU SZF

Kas bija Gunārs Astra?

**disidents, godīgs cilvēks,
brīvības cīnītājs, neatkarības cīnītājs,
pretošanās kustības dalībnieks
«sirdsapziņas cietumnieks» (Baiba
Šāberte), svešais («Svešam būt»,
Lauris Gundars)
Latvijas nacionālās pretestības
kustības dalībnieks»(NE)**

pārliecības un brīvas izvēles cilvēks



Brīvības jēdziens

Dažādi saturi izteikti ar vienu vārdu:

Būt brīvam no citu varas

Dzīvot neatkarībā no citu gribas

Nepakļauties ietekmei, būt imūnam pret ietekmi

Autonomija un neatkarība

Iespēju vienlīdzība un nediskriminācija

Individuālistiska, bet prosociāla izvēle un autonoma rīcība, kas virza solidaritātei un kopīgai rīcībai

Brīvības vērtība nebrīvībā un apjukums brīvībā



Brīvības veidi

Izvēles
brīvība

Rīcības
brīvība

Ārējā

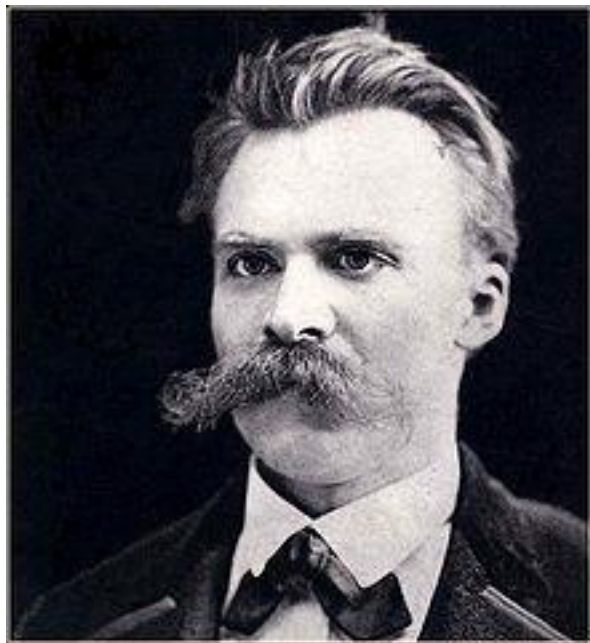
Iekšējā

Individuālā

Sociālā

Politiskā

Friedrich Nietzsche (1844-1900)



"Par brīvību tu sevi saucies?
Es gribu dzirdēt tavu valdītāju domu, nevis –
ka tu esi izbēdzis no jūga.

Vai maz esi tāds, kas drīkstēja no jūga bēgt?
Ne viens vien ir tāds, kas, nomezdams savu
kalpību, nomet līdz ar to arī savu pēdējo vērtību.

Brīvs no kā? Kāda daļa gar to Zaratuštram!
Bet gaiši vajaga tavai acij runāt: brīvs priekš kā?«

(Nīče. (1939). Tā runāja Zaratuštra. Rīga: Valters un Rapa, 73)

Jesaja Berlins (1909- 1997)



Divi brīvības jēdzieni- 1959

«Četras esejas par brīvību»(2000). Rīga: Sprīdītis.

Pozitīvā brīvība- kad katrs ir brīvs darīt; radoša
brīvība, autonomija

Negatīvā brīvība- atbrīvošanās no kādas varas,
pakļautības, atkarības

Pretestības kustības diskursi. Brīvības diskursi

Nacionālā un valstiskā neatkarība

Valoda

Informācijas un vārda brīvība

Cilvēka tiesības

Brīvība- universāla vērtība



Rainis 20. gadsimta sākumā tulkojis Valtu Vitmenu:

„Es valstīm sacerēšu dziesmu,
Lai neviena no viņām nekad un nekā
Nau otrai valstij padota”.

(Valts Vitmens. „Valstīm”, tulkots 1907. gadā. Rainis. (1980). Kopoti raksti, 8. sēj., 270. lpp.)

«Kur reiz iestājusies mēma paklausība, kur reiz viss pilnīgi
nospiests, kur visi galīgi padarīti par vergiem,- Tur neviena
valsts, neviena pilsēta visā zemes virsū nemūžam vairs
neatdabūs atpakaļ savu brīvību”

(Valts Vitmens. Visām valstīm. Rainis. (1980). Kopoti raksti, 8. sēj., 269-270.lpp).

Gunārs Freimanis (1927-1993)



Inta Purva, grāmatas «Nem, tēvzeme mani» sakārtotāja un rediģētāja

«Gunārs savā dzejā ielika ļoti lielu mīlestību uz savu dzimteni»

«Bezkompromisa cilvēks» (A. Šablovskis, 2020, 39). Absolūts cīnītājs, iekšēji dega, gatavs aiziet bojā par savu dzimteni.(39, turpat)

Gunārs Freimanis: elektromontieris, dzejnieks, 18 gadu vecumā apcietināts par pretpadomju propagandu, demit gadi Kolimas un Jakutijas lēģeros

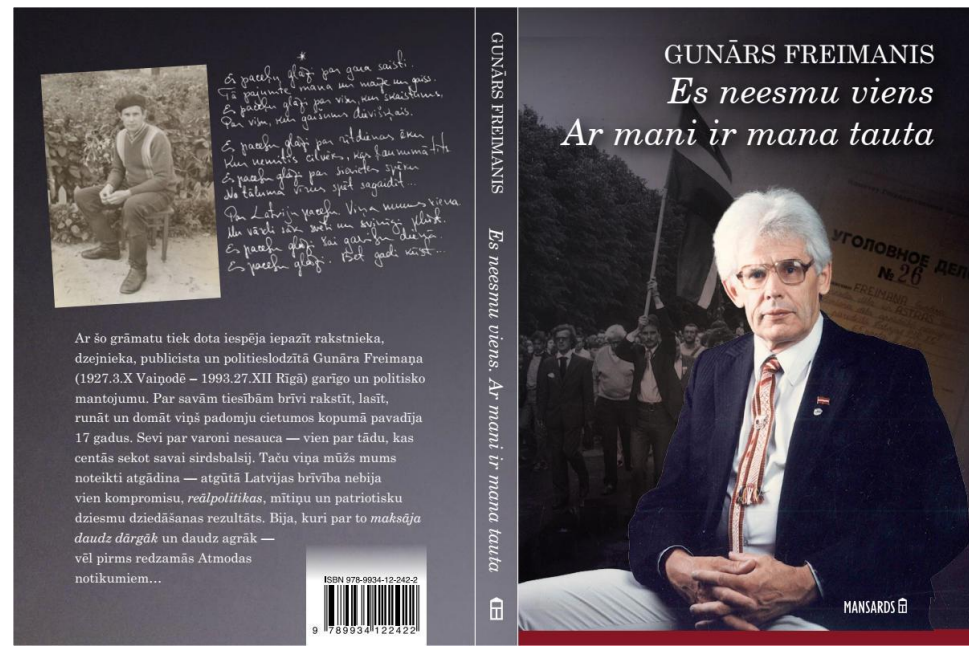
1964. gadā tiesāts otrreiz: 5 gadi Mordvijas lēģerī, 1983. gadā – trešo reizi.

Vēstule brālim «mums ir tikai viena Dzimtene, kurai ir jābūt uzticīgam»

(Arnīs Šablovskais. (2020) Gunārs Freimanis. *Es neesmu viens Ar mani ir mana tauta*. Rīga: Mansards, 94. lpp.)

Patiesības, taisnīguma pārlicība: «okupācijas režīmam nebija tiesību iebrukt manā tēvzemē» (turpat, 80. lpp.). «100 procentu skaidrs»

(turpat, 80)



Lidija Lasmane- Doroņina



Dzimusi 1925. gada 28. jūlijā. 1946. gada novembrī pirmais arests kopā ar citiem ģimenes locekļiem par medikamentu un pārsienamo materiālu piegādi [mežabrāļiem](#). Ieslodzījums uz 5 gadiem, tiesību ierobežojums uz 3 gadiem.

1970. gadā otro reizi apcietināta par aizliegtās literatūras lasīšanu un norakstu izplatīšanu. Divu gadu cietumsods par "apzināti nepatiesu izdomājumu izplatīšanu, kuri diskreditē padomju valsts un sabiedrisko iekārtu", izciests Dzegužkalna sieviešu cietumā [Ilģuciemā](#) Rīgā.

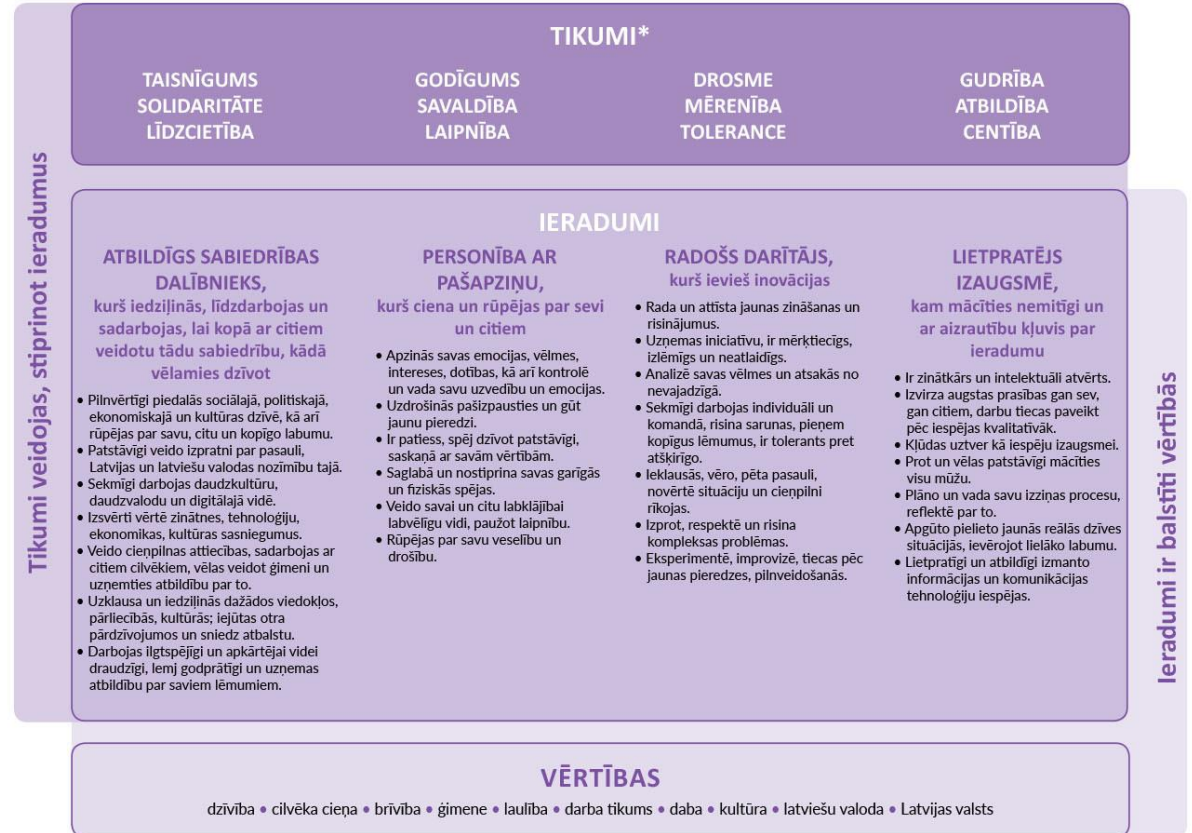
Trešo reizi apcietināta [Andropova](#) organizēto represiju laikā 1983. gada 6. janvārī līdz ar [Jāni Rožkalnu](#), [Gunāru Astru](#) un [Jāni Vēveri](#) par "pretpadomju propagandu un aģitāciju". 1983. gada augustā viņai piespriesti pieci gadi ieslodzījumā [Mordovijas](#) nometnēs un trīs gadi nometinājumā. 1987. gada 14. janvārī atbrīvota no ieslodzījuma un vairākus mēnešus turēta nometinājumā [Altaja novadā Sibīrijā](#). (No Vikipēdija)

Nācijas vērtība?

Latvijas iedzīvotāju vērtības



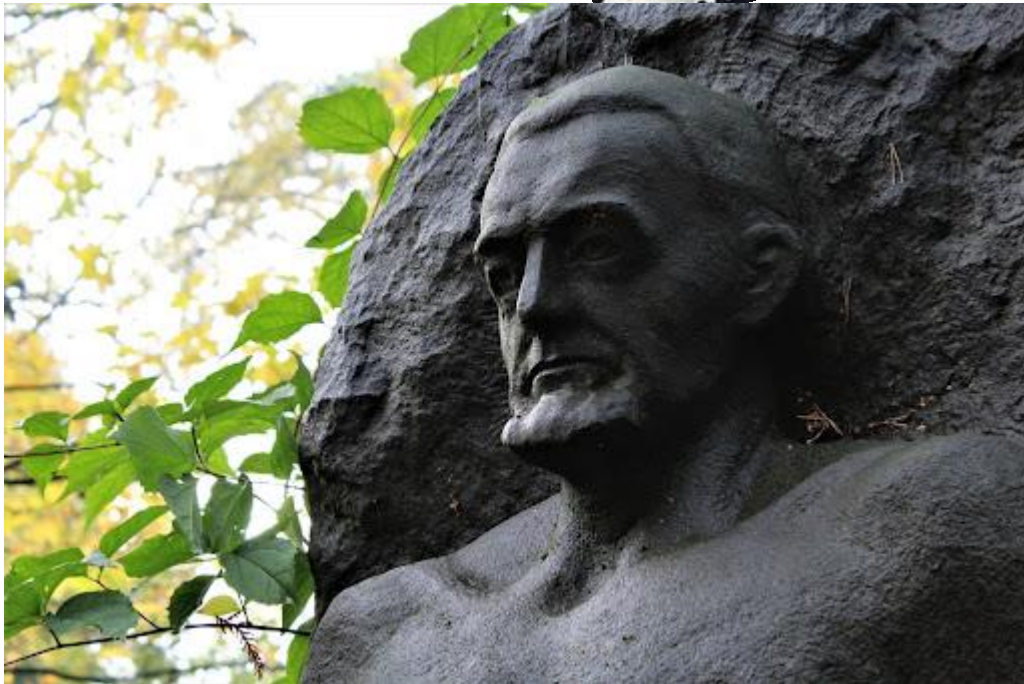
VĪZIJA PAR SKOLĒNU



Tikumi veidojas, stiprinot ieradumus

Ieradumi ir balstīti vērtībās

Gunārs Astra (1931-1988)



«Cilvēkam kā saprātīgai būtnei ir pilnīgi nepieciešami nepārtraukti saņemt informāciju par objektīvo pasauli, pie tam -- jo vispusīgāk, jo labāk. Jau senatnē ir atzīts, ka, ja netiks izteikti pretēji uzskati, no kā lai izvēlas vislabāko? Audiatur et altera pars.»

(Pēc Lauris Gundars. (2021). Svešam būt. Rīga: Dienas Grāmata, 208. lpp)



Nezināšana kā alternatīvas trūkums, lai saprastu vērtības?

«Un mums itin nemaz netraucēja, ka, skolotāju un revolūcijas veterānu uzraudzībā zvērot uzticību visu triju minēto organizāciju mērķiem, nebijām kaut sekundi aizdomājušies, ko tas īsti nozīmē.» (Lauris Gundars. (2021). Svešam būt. Rīga: Dienas Grāmata, 15. lpp.)

Labā angļu valodas izruna kā brīvdomātāju pazīme kopā ar gaudošānu līdzīgu popkultūras dziedonim Fredijam Merkūrijam.

Lauris Gundars: «Neatceros, vai es zināju par 1983. gada politiskajiem tiesas procesiem,-- iespējams. Ja es būtu zinājis, vai es būtu devies uz Augstākās tiesas ēku? Maz iespējams. Ļoti maz. Kaut biju visai neapdomīgs padomju jauneklis. Man būtu jāiet, jo «es zināju», un es neietu, jo «es zināju». (Lauris Gundars. (2021). Svešam būt. Rīga: Dienas Grāmata, 118. lpp.)

«... arī paši citādi domājošie labi zināja, ka tieši tik pelēka šī bilde būs, ja viņi uzdrošināsies: pustukša zāle un aiz tiesas zālesloga murdošā Ļeņina iela, kur neviens garāmgājējs un braucējs nezina un nenojauš ne viņu vārdus, ne uzskatus un darbus. Viņi to zināja, kad darīja to, ko darīja.»(Lauris Gundars. (2021). Svešam būt. Rīga: Dienas Grāmata, 118. lpp.)

ES PAMATTIESĪBU HARTA:

1. pants- Cilvēka cieņa

Cilvēka cieņa ir neaizskarama. Tā ir jārespektē un jāaizsargā.

Cilvēka tiesības:

pašlepnums, pašapziņa, pašvērtība, pašcieņa

**ARISTOKRĀTISKA
pašapziņa**

Varonis

«Varonim jāgrib neiespējamais, tā ir viņa atšķirība no masas.»

Raiņa piezīmes «Īla» iecerei. Rainis. (1981). Kopoti raksti, 14. sēj., 274. lpp.)

«Īl. un tauta uzcēluši pili: milzis un rūķi. Saņēma savu algu: Īl. pilnību vai mieru, rūķi – labu

iztikšanu.» (Raiņa piezīmes «Īla» iecerei. Rainis. (1981). Kopoti raksti, 14. sēj., 275. lpp.)

Tālredzība, vīzija, mērķis

Drosme aizstāvēt pārliecību

Ticība, pārliecība nesavtīgai idejai

Identifikācija ar upuri

Iejūtība

«Kas tev tādu spēku devis, Ka vēl šodien esi brīvs?» jautā Gunārs Freimanis dzejolī «Karogs maija rītā 1958). A.Š., 47)



LATVIJAS SKOLĀS **SOMĀ** | Latvija IGO

**Spraiga, saistoša, iedvesmojoša
dokumentālā filma jauniešiem**

"Neiespējamais ir iespējams"

KINO - STĀSTS "A To B Rollerski" ir stāsts par piedzīvojumu, par neatlaidību, par cilvēka gara spēku un vēlmi sevi pierādīt. Tas ir stāsts par latviešu sportistu, dēkaini un aizrautīgu piedzīvojumu meklētāju - Raimonu Dombrovski, kurš 1988. gadā ar rollerslēm veica 6759,24 km garu ceļu, šķērsojot Amerikas kontinentu no Kanādas līdz Meksikai 90 dienās. Šo ceļojumu neviens līdz šim vēl nav atkārtojis. 2014. gadā Raimonds kopā ar filmēšanas grupu devās šajā pašā maršrutā, lai redzētu gleznainās rudens ainavas Kanādā un satiktu cilvēkus, kuriem viņš brauca garām pirms 26 gadiem.



Filmās reklāmklipi var noskatīties youtube.com "A To B Rollerski" Treilers (2017).
Filma pieejama ir angļu valodā ar latviešu valodas subtitriem.
Filmas garums 97 min.

Sabiedrības raugs



Bez sabiedrības rauga nerūgst neviena dzejnieka darījums, un tāpēc sabiedrībai un sadzīvei jāizsaka pārmetums, ja tai trūkst laba rauga.... Mūsu rakstnieki ir pielīdzināmi nepotētiem kokiem, kuru augļi nevar izbriest un pieņemties diženumā, kā citu zemju koki, kuri potēti ar cēlu spēku. (*Mūsu rakstniecības nākotne.* (1902). *Poruku Jāna Kopoti raksti, 13. sēj. Rīga: J. Rozes izd., 1929, 182. lpp.*)

Ārējie un iekšējie apstākļi

«Garīga attīstība rada
sociālu attīstību» (Raina piezīmes

«Īla» iecerei. Rainis. (1981). Kopoti raksti, 14. sēj., 278. lpp.)

Literatūra

Jesaja Berlins. (2000). Četras esejas par brīvību. Rīga: Sprīdītis.

Lauris Gundars. (2021). Svešam būt. Rīga: Dienas Grāmata.

Nīče.(1939). Tā runāja Zaratustra. Rīga: Valters un Rapa.

Stefano Passini (2017). Freedom, democracy, and values: Perception of freedom of choice and readiness to protest. *Culture&Psychology*, vol. 23(4), pp. 534-550.

Poruku Jāņa (1929). Kopoti raksti, 13. sēj. Rīga: J. Rozes izd.

Rainis (1980). Kopoti raksti, 8. sēj. Rīga: Zinātne.

Arnis Šablovskais. (2020) Gunārs Freimanis. Es neesmu viens Ar mani ir mana tauta. Rīga: Mansards.

Baiba Šāberte. (2020). Gunārs Astra. Sirdsapziņas cietumnieks. Rīga: Jumava.

